

THE 1980 HAGUE CONVENTION ON THE CIVIL ASPECTS OF INTERNATIONAL CHILD ABDUCTION: SAMA ADA IA SUATU KEPERLUAN BAGI MALAYSIA UNTUK TURUT SERTA

Suzana Muhamad Said¹
Shamsuddin Suhor²

ABSTRACT

This paper intends to peruse the 1980 Hague Convention On The Civil Aspects Of International Child Abduction by looking at its' background, salient provisions and its' successes and failures. International co-operation is needed to handle the problem of parental child abduction across national boundaries. Limited remedies on parental child abduction cause hardship if there is no international law in matters involving two or more countries. This convention is the only international mechanism to deter wrongful removal or retention of children by returning them to their place of habitual residence prior to the abduction, which is also the objective of this convention. This convention does not address the issue of custody but merits of the abduction which seen as for the best interests of the child. The question is, whether it is feasible for Malaysia to join this Convention?

Key words: The 1980 Hague Convention, international child Abduction, Malaysia.

PENGENALAN

Kertas ini bertujuan melihat '*The 1980 Hague Convention On The Civil Aspects Of International Child Abduction*' (Konvensyen Pemelarian Kanak-Kanak Dalam Aspek Sivil Mengenai Pemelarian Kanak-Kanak Di Peringkat Antarabangsa) (selepas ini dirujuk sebagai Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980) dengan melihat latar belakang, peruntukan-peruntukan utama, kejayaan dan kegagalan serta langkah mengatasi kelemahannya.³ Kertas ini juga akan melihat sama ada ianya adalah satu keperluan bagi Malaysia untuk turut serta sebagai Negara anggota.

Konvensyen Pemelarian Kanak Kanak 1980 adalah perundangan antarabangsa berkaitan pemelarian kanak-kanak merentasi sempadan yang bersifat global dan satu satunya perjanjian peringkat Negara antara kerajaan yang dipersetujui di the Hague pada 25 Oktober 1980 melalui '*Hague Conference on Private International Law*' (Persidangan Hague Berkaitan Undang-undang Persendirian) (HCPIL). Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak

¹ Fakulti Undang-undang, Universiti Kebangsaan Malaysia

² Fakulti Undang-undang, Universiti Kebangsaan Malaysia

1980 dibuka untuk keanggotaan pada sesi keempat belasnya pada 25 Oktober 1980 dan berkuatkuasa pada 1 Disember 1983. Ia adalah satu triti multilateral yang melindungi kanak-kanak daripada kesan buruk akibat dilarikan atau ditahan secara salah oleh ibubapa, melangkaui sempadan antarabangsa dengan memperuntukkan prosedur untuk membawa pulang kanak-kanak tersebut dengan segera. Ia sekarang mempunyai 82 negara anggota dan yang terbaru ialah Morocco. Beberapa negara awal yang menganggotai Konvensyen Pemelarian Kanak Kanak 1980 ialah Perancis pada 16 September 1982 dan mula berkuatkuasa di negara itu pada 1 Disember 1983 selain Kanada dan Portugal diikuti United Kingdom. Daripada 82 negara anggota hanya 6 negara Islam (Turki, Bosnia, Burkina Faso, Turkmenistan, Uzbekistan dan Morocco) dengan bilangan orang Islam melebihi dua puluh peratus.

Konvensyen Pemelarian Kanak Kanak 1980 bukanlah untuk menyelesaikan pertikaian berkaitan penjagaan anak atau lain-lain persoalan berkenaan status seseorang anak. Ia adalah satu usaha untuk mencegah berlakunya pemelarian anak oleh ibu atau bapa dan mengembalikan anak ke negara kemastautinannya. Ibubapa mempunyai alasan tersendiri untuk melarikan anak, Mungkin kerana tidak berpuashati dengan keputusan hak penjagaan anak yang diberikan mahkamah. Kebiasaannya seorang kanak-kanak akan dilarikan ke negara yang ada hubungkait dengan ibu atau bapa yang melarikan anak itu.

Konvensyen Pemelarian Kanak Kanak 1980 juga mempunyai statistik kes-kes pemelarian anak dan data bagi kes kes sebagai panduan bagi negara yang hendak merujuk kepadanya berkaitan kes pemelarian anak.

Malaysia adalah negara anggota '*the Hague Conference on Private International Law*' (Persidangan Hague untuk Undang-undang Persendirian Antarabangsa) (HCPIL) semenjak 2 Oktober 2002 dan belum menjadi anggota Konvensyen Pemelarian Kanak Kanak 1980.

KEPENTINGAN UNDANG-UNDANG ANTARABANGSA DI DALAM KES PEMELARIAN ANAK

Undang-undang persendirian antarabangsa mula memainkan peranannya apabila terdapat konflik perundangan di antara dua atau lebih negara yang berkaitan persoalan undang-undang antaranya ialah mengenai mahkamah negara manakah yang berbidangkuasa.

Ia bertujuan mengelakkan konflik perundangan. Atas alasan ini, maka undang-undang antarabangsa perlu untuk penyelesaian global dan menyeluruh terutama apabila melibatkan dua negara. Kanak-kanak yang dilarikan merentasi sempadan sesebuah negara, sukar dikembalikan tanpa kerjasama dari negara di mana kanak-kanak tersebut telah dilarikan. Di sinilah kepentingan undang-undang antarabangsa untuk menangani isu melarikan anak di peringkat antarabangsa. Menurut Beumont, & McEleavy (1999, hlm 17) undang-undang

antarabangsa perlu sebagai mekanisma global untuk mengatasi masalah merentasi sempadan negara.

PERUNDANGAN ANTARABANGSA MELIBATKAN PEMELARIAN KANAK-KANAK

Di peringkat antarabangsa, terdapat tiga konvensyen utama melibatkan pemelarian kanak-kanak asma ada secara langsung atau tidak langsung iaitu:

- (i) *The 1980 Hague Convention On The Civil Aspects Of International Child Abduction*;
- (ii) *United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC) 1989*; dan
- (iii) *the Hague Convention Of 19 October 1996 On Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement And Co-Operation In Respect Of Parental Responsibility And Measures For The Protection Of Children (Konvensyen Perlindungan Kanak-kanak 1996)*

Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 dan UNCRC

Tujuan UNCRC 1989 adalah untuk melindungi kanak-kanak dari diskriminasi, pengabaian dan penganiayaan. Artikel 3 UNCRC 1989 memperuntukkan perkara-perkara yang melibatkan kanak-kanak, dengan meletakkan kebajikan kanak-kanak sebagai keutamaan. Malaysia menerima UNCRC pada 17 Februari 1995.

Artikel 11 UNCRC menggalakkan negara anggota '*to combat illicit transfer and non-return of children*' dan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 adalah satu-satunya instrumen antarabangsa dalam konteks pemelarian kanak-kanak oleh ibu bapa merentasi sempadan. Kedua-dua Konvensyen diperlukan untuk saling bertindak menangani isu pemelarian kanak-kanak oleh ibubapa secara berkesan dan sama penting untuk memastikan kanak-kanak dilindungi demi kebajikan kanak-kanak.

UNCRC dilihat sebagai pendokong kepada Konvensyen Pemelarian kanak-kanak 1980 terutama apabila keanggotaan di dalam UNCRC lebih banyak. Ini bererti negara anggota UNCRC hendaklah mengambil langkah-langkah perlu bagi mencegah pemelarian kanak-kanak. Ini boleh dicapai melalui perjanjian dua hala atau perjanjian sedia ada antara negara anggota.

Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 dan Konvensyen Perlindungan Kanak-kanak 1996.

Konvensyen Perlindungan Kanak-kanak 1996 adalah konvensyen yang lebih meluas skopnya untuk melindungi kanak-kanak. Ia meliputi perlindungan sivil termasuk perintah berkaitan tanggungjawab keibubapaaan dan '*contact*' hinggalah kepada perlindungan awam atau penjagaan awam dan dari

perwakilan hinggalah kepada perlindungan harta kanak-kanak. Konvensyen Perlindungan Kanak-kanak 1996 ini mula berkuatkuasa mulai 1 Januari 2002. Sehingga kini, Konvensyen Perlindungan Kanak-kanak 1996 mempunyai 17 negara anggota dan anggota terbaru adalah Switzerland. Malaysia belum lagi menjadi Negara anggota Konvensyen Perlindungan Kanak-kanak 1996.

Konvensyen Perlindungan Kanak-kanak 1996 memperuntukkan penyelesaian berkaitan isu penjagaan anak yang mungkin berlaku apabila ibu bapa berpisah dan tinggal di dua Negara berbeza. Konvensyen Perlindungan Kanak-kanak 1996 memperkukuhkan Konvensyen pemelarian Kanak-kanak 1980 dengan menekankan kepada peranan utama pihak bertanggungjawab di Negara kemastautinan kanak-kanak dalam menentukan langkah-langkah untuk melindungi kanak-kanak bagi jangka masa panjang.

THE HAGUE CONVENTION ON THE CIVIL ASPECTS OF INTERNATIONAL CHILD ABDUCTION (KONVENSYEN PEMELARIAN KANAK KANAK 1980 DALAM ASPEK SIVIL MENGENAI PEMELARIAN KANAK-KANAK DI PERINGKAT ANTARABANGSA) (KONVENSYEN PEMELARIAN KANAK-KANAK 1980)

Sejarah Penuhunan

Dyer (1999, hlm. 16) menyatakan bahawa melarikan anak atau anak-anak merentasi sempadan negara dikatakan telah menjadi permasalahan antarabangsa sejak sekian lama dan disedari masyarakat antarabangsa dengan inisiatif semenjak tahun 70an lagi. Sehubungan itu inisiatif diwujudkan di peringkat antarabangsa pada Januari 1976 dalam mesyuarat Suruhanjaya Khas Persidangan Hague untuk membincangkan permasalahan ini. Pada awalnya terdapat perbezaan pendapat berkaitan terminologi atau ungkapan yang sesuai yang hendak digunakan, sebagai contohnya, antara '*child abduction*' dan '*child kidnapping*'. Dyer (1999, hlm. 5) turut menyatakan bahawa akhirnya terma '*child abduction*' telah digunakan tetapi selain tajuk Konvensyen ini, ia tidak sekalipun dirujuk di dalam teks kerana terma yang digunapakai adalah '*wrongful removal or retention*'. Menurut Beumont, & McElevay (1999, hlm 17,18 dan 19), berdasarkan perbincangan awal ini sesi perbincangan-perbincangan seterusnya telah diadakan. dan kajian menyeluruh mula dijalankan. Ini membawa kepada suatu '*Sketch of a Preliminary Draft of a Convention on International Child Abduction by One Parent*' yang telah dibentangkan kepada Mesyuarat ke-2 Suruhanjaya Khas Persidangan Hague pada November 1979. Bermula dari sini maka draf Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 diteruskan. Akhirnya selepas selesai '*Final Act of the XIV session*', empat negara telah menandatangani iaitu Kanada, Perancis, Greece dan Switzerland pada masa Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 mula dibuka untuk ditandatangani iaitu pada 25 Oktober 1980. Ini berdasarkan Laporan Perez Vera (1982, hlm 426 para 1) (jurulapor di mana Laporannya adalah bahan rujukan rasmi berkaitan peruntukan-peruntukan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980).

Takrif “Pemelarian Kanak-kanak” di bawah Konvensyen Pemelarian Kanak Kanak 1980

Artikel 3 Konvensyen Pemelarian Kanak Kanak 1980 terutama artikel 3(a) and (b) dengan jelas menyatakan bahawa pemindahan atau penahanan salah seseorang kanak-kanak dari tempat tinggalnya yang biasa sebelum dilarikan atau ditahan itu adalah salah di sisi undang-undang sekiranya terdapat pemecahan hak penjagaan dan pada masa material itu hak penjagaan memang sedang dilaksanakan.

Objektif Konvensyen Pemelarian Kanak Kanak 1980

Objektif utama menurut Artikel 1 Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 adalah untuk memastikan kanak-kanak yang dilarikan dikembalikan dengan segera ke negara sebelum ia dilarikan iaitu di tempat kemastautinan kanak-kanak itu. Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 juga bertujuan memastikan hak penjagaan dan akses di bawah undang-undang sesebuah negara anggota di hormati secara berkesan di negara anggota lain. Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak juga terpakai apabila anak dilarikan pada awalnya dengan kebenaran tetapi kemudian ditahan di satu tempat tanpa persetujuan ibu atau bapa yang ditinggalkan yang disebut sebagai penahanan salah (*wrongfully retained*).

Peruntukan Utama

Terdapat 45 perkara yang diperuntukkan di bawah Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 tetapi untuk tujuan tesis ini hanya beberapa peruntukan utama yang akan dibincangkan. Ini termasuklah peruntukan yang sering menimbulkan permasalahan seperti yang berkaitan dengan maksud kemastautinan kanak-kanak (*habitual residence*) dan pembelaan-pembelaan yang terpakai untuk tidak mengembalikan kanak-kanak ke tempat tinggal biasanya (*defences*).

(i) Had umur anak

Artikel 4 menyentuh umur kanak-kanak dan ia menetapkan had umur pada 16 tahun. Sebaik sahaja seorang kanak-kanak mencapai usia 16 tahun, maka peruntukan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 tidak lagi terpakai kepada kanak-kanak tersebut walaupun di sesetengah negara kanak-kanak ditafsirkan sebagai berumur di bawah 18 tahun.

(ii) Pemelarian atau Penahanan Anak Secara Salah

Pemelarian atau penahanan anak secara salah berlaku apabila terdapat pemecahan hak penjagaan yang dipunyai oleh seseorang, institusi, atau badan, sama ada secara bersama atau bersendirian, di bawah undang-undang Negara di mana kanak-kanak itu bermastautin sebelum dilarikan atau ditahan dan pada masa dilarikan atau ditahan itu, sememangnya hak penjagaan sebenarnya

dilaksanakan, sama ada secara bersama atau bersendirian atau sepatutnya dilaksanakan jika tidak kerana kanak-kanak tersebut dilarikan atau ditahan secara salah.

Hak penjagaan yang disebut di bawah para Artikel 3(a) boleh timbul secara khusus sama ada melalui operasi undang-undang atau alasan kehakiman atau keputusan pentadbiran atau melalui perjanjian yang mempunyai kekuatan undang-undang di bawah undang-undang negara itu.

(iii) Hak Penjagaan

Artikel 5(a) Konvensyen Pemeliharaan Kanak-kanak 1980 mendefinisikan hak penjagaan termasuklah hak untuk menentukan tempat tinggal kanak-kanak. Bagi tujuan ini Mahkamah di beberapa Negara seperti Mahkamah di England, Australia, New Zealand dan beberapa negara lain memutuskan hak ini turut berkuatkuasa kepada seorang penjaga kanak-kanak yang mempunyai hak akses untuk membenarkan kanak-kanak dibawa keluar dari pada bidangkuasa mahkamah negara tersebut kerana mempunyai hak untuk menentukan tempat tinggal kanak-kanak.

Artikel 19 Konvensyen Pemeliharaan Kanak-kanak 1980 memperuntukkan bahawa keputusan untuk memulangkan kanak-kanak hendaklah berdasarkan merit pemeliharaan kanak-kanak dan bukannya merit hak penjagaan.

Seandainya anak yang dilarikan telah dikembalikan menurut Konvensyen Pemeliharaan Kanak-kanak 1980, apa-apa pertelingkahan atau permasalahan berkaitan hak dan tanggungjawab ibu bapa akan diselesaikan di mahkamah negara yang anak tersebut kembali berdasarkan prinsip kebajikan kanak-kanak.

(iv) Kemastautinan (*habitual residence*) Kanak-Kanak

Setiap kes yang dibawa menurut Konvensyen Pemeliharaan Kanak-kanak 1980 memerlukan penentuan kemastautinan kanak-kanak yang dilarikan atau ditahan secara salah. Konsep kemastautinan adalah asas kepada operasi konvensyen ini. Konvensyen Pemeliharaan Kanak-kanak 1980 tidak menjelaskan apakah yang dimaksudkan dengan kemastautinan dan merupakan terma yang paling banyak menimbulkan persoalan undang-undang. Menurut Beumont & McElevy, (1999, hlm 88), alasan menggunakan kemastautinan untuk menentukan tempat di mana kanak-kanak yang dilarikan atau ditahan secara salah untuk dikembalikan adalah supaya terdapat langkah-langkah yang tentu di dalam menangani isu melarikan anak merentasi sempadan. Terma '*ordinary residence*' dan '*habitual residence*' tiada perbezaan dari prinsip perundangan (Lord Scarman, *R v Barnet London Borough Council, ex p Shah* [1983] 2 AC 309). Kedua-dua terma merujuk kepada '*a person's abode in a particular place or country which he has adopted voluntarily and for settled purposes as part of the regular order of his life for the time being...*' (Beumont & McElevy, 1999, hlm 185). Ini mencakupi tempat tinggal biasa iaitu tempat atau negara di mana

seseorang itu tinggal secara rela dan tujuan yang tetap sebagai sebahagian kebiasaan kehidupannya. Terma kemastautinan lebih digemari penggunaannya untuk hal berkaitan kekeluargaan berbanding prinsip kewarganegaraan dan domisil kerana fleksibiliti dan bersesuaian dengan dunia moden dan masyarakat yang sentiasa bergerak. Oleh yang demikian, kewarganegaraan dan domisil bukanlah faktor menentukan tempat tinggal biasa kanak-kanak jika dibandingkan dengan kemastautinan.

(v) 'Central Authority'

Apakah '*Central Authority*'? Fungsi '*Central Authority*' adalah menjadi pusat hubungan kerjasama dengan pihak berkuasa tempatan dan pihak berkuasa luar negara. Ia juga menyediakan bantuan khidmat nasihat dan maklumat berhubung dengan langkah-langkah pencegahan, status kes, undang-undang dan tatacara. Ia turut memberi kemudahan untuk akses kepada sistem perundangan serta menyampai dan menerima permohonan.

Oleh itu '*Central Authority*' penting sebagai pusat untuk berhubung secara langsung di peringkat domestik dan antarabangsa. Ia menjadi jalinan kerja antarabangsa. Ia juga sebagai pusat untuk membangunkan pakar-pakar dan pengalaman dalam kes-kes merentasi sempadan negara dan lebih cekap berbanding saluran diplomatik.

(vi) Pembelaan-Pembelaan

Pembelaan di bawah Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 diperuntukkan di dalam Artikel 12 dan 13 dan artikel 20 ada kalanya digunakan apabila melibatkan pemecahan hak asasi kemanusiaan. Pembelaan di bawah Artikel 12 dan 13 merupakan pengecualiaan kepada pengembalian kanak-kanak yang dilarikan sekiranya negara kemastautinan kanak-kanak dapat ditentukan. Terdapat enam pembelaan yang mungkin, di mana beban pembuktian bagi menggunakan pembelaan ini adalah ke atas ibu atau bapa yang tidak bersetuju dengan pengembalian kanak-kanak tersebut. Pembelaan-pembelaan yang terpakai iaitu:

- (i) Artikel 12 iaitu kejadian pemelarian kanak-kanak telah berlaku melebihi tempoh satu tahun dari masa pemelarian kanak-kanak.
- (ii) Artikel 13(1)(b) iaitu '*grave risk of harm*': jika kanak-kanak dikembalikan, kanak-kanak itu akan terdedah dengan bahaya yang memudaratkan.
- (iii) Artikel 13(a) iaitu ibu atau bapa yang mempunyai hak penjagaan telah tidak melaksanakan hak penjagaan.
- (iv) Artikel 13(a) iaitu persetujuan (*acquiescence/consent*)
- (v) Artikel 13(b) iaitu bantahan oleh kanak-kanak yang dilarikan. Ini berlaku apabila kanak-kanak membantah untuk dihantar pulang dan telah mencapai tahap kematangan untuk menyatakan pandangannya. Untuk pembelaan ini terdapat 2 ujian berganda iaitu :

- (a) Adakah kanak-kanak membantah dibawa pulang ke tempat kemastautinan sebelum dilarikan itu? dan;
- (b) adakah kanak-kanak itu telah mencapai umur dan tahap kematangan yang sesuai untuk diambilkira pandangan kanak-kanak itu?
- (vi) Artikel 20 iaitu isu hak asasi kemanusiaan dimana pembelaan membawa isu pemecahan hak asasi kemanusiaan sekiranya anak dikembalikan ke tempat kemastautinannya.

(vii) Reservasi

Tiada reservasi boleh dibuat di bawah Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 kecuali berkaitan bahasa dan kos litigasi.

(viii) Keganasan rumahtangga

Menurut Weiner, (2000, hlm.634), keganasan rumahtangga adalah salah satu faktor kanak-kanak dilarikan oleh penjaga utama dan diberi pertimbangan apabila terdapat permohonan untuk mengembalikan kanak-kanak yang dilarikan tersebut. Sekiranya dikembalikan, kanak-kanak akan berhadapan dengan masalah. Beliau menyatakan:

the remedy [of return] puts the victim's most precious possession, her child, in close proximity to her batterer either without her protection (assuming she does not return with the child), or with her protection, thereby exposing her to further violence.

(ix) Tatacara Menjadi Negara Anggota

Tatacara menjadi anggota diperuntukkan oleh Artikel 37 sehingga 45. Artikel 37 menyatakan bahawa Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 adalah dibuka untuk ditandatangani oleh ahli Persidangan Hague Mengenai Undang-undang Persendirian Antarabangsa (HCPIL). Ia boleh dianggotai dengan menandatangani, ratifikasi atau 'accession'. Ia boleh diratifikasi, diterima atau dipersetujui dan instrumen berkaitannya hendaklah didepositkan ke Kementerian Luar Netherland. Negara yang bukan anggota HCPIL boleh menyertai Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 secara 'accession' dengan mendepositkan instrumen tersebut ke Kementerian Luar Netherland. Ia akan berkuatkuasa pada hari pertama selepas tempoh 3 bulan. Mana-mana negara anggota yang menganggotai HCPIL selepas kuatkuasa Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980, juga tertakluk kepada syarat keanggotaan di bawah Artikel 38 ini di mana 'accession' akan hanya berkuatkuasa ke atas negara anggota sedia ada yang lain sekiranya diterima negara anggota tersebut. Negara anggota sedia ada yang menerima keanggotaan negara itu perlu mendepositkan deklarasi persetujuan untuk menerima keanggotaan negara baru tersebut. Ini terpakai kepada negara baru yang menganggotai secara 'accession'.

Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 akan hanya berkuatkuasa antara dua negara pada hari pertama bulan ketiga apabila deklarasi persetujuan penerimaan telah didepositkan ke Kementerian Luar Netherland. Negara anggota sedia ada dikehendaki menerima 'accession' negara anggota baru secara formal. Ini adalah berbeza berbanding instrumen antarabangsa yang lain seperti 'Hague Convention on Protection of Children and Co-operation in respect of Intercountry Adoption 1993' dan 'Hague Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children 1996' di mana keanggotaan selepas 'accession' adalah secara automatik melainkan tiada bantahan dari mana-mana Negara anggota sedia ada dalam tempoh masa yang ditetapkan.

KEJAYAAN DAN KEGAGALAN KONVENSYEN PEMELARIAN KANAK KANAK 1980

Kejayaan Konvensyen Pemelarian Kanak Kanak 1980

Menurut Dyer (1993, hlm. 274), antara kejayaan Konvensyen ini adalah:

- (i) Bilangan keanggotaan yang bertambah dengan pesat dalam tempoh lebih 20 tahun penubuhannya;
- (ii) Pelaksanaan perundangan di kebanyakan negara sangat cemerlang;
- (iii) Penubuhan Konvensyen ini memperkenalkan istilah pemelarian anak merentasi sempadan;
- (iv) Keanggotaan negara-negara besar seperti Amerika Syarikat, negara Eropah dan Afrika;
- (v) Secara umumnya keputusan-keputusan berkaitan kes pemelarian anak adalah baik di negara anggota dan terdapat statistik sebagai kayu pengukur;
- (vi) Minat yang ditunjukkan oleh negara bukan anggota dengan seminar-seminar dianjurkan;
- (vii) Perkembangan konsep penjagaan bersama.

Kejayaan Konvensyen Pemelarian Kanak Kanak 1980, turut diulas melalui kes House of Lords yang mendapat perhatian di UK apabila memperkatakan mengenai kes melarikan anak merentasi sempadan iaitu *re J (A child) (Custody Rights: Jurisdictions)* (2006 1 AC 80, hlm. 90), YA Hakim Baroness Hale of Richmond di dalam penghakimannya menyatakan:

"The 1980 Hague Convention is widely regarded as a great success, particularly in combating the paradigm case which its authors had in mind: the child who was living with one parent but snatched or spirited away by the other".

Jika dilihat sebenarnya, penubuhan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 itu sendiri dianggap sebagai kejayaan kerana menjadi satu-satunya instrumen antarabangsa di dalam menangani masalah pemelarian kanak-kanak merentasi sempadan. Ia cuba, sekurang-kurangnya untuk membawa suatu

jalan penyelesaian berdasarkan kerjasama negara-negara yang terlibat untuk mengembalikan kanak-kanak yang dilarikan ke Negara kemastautinan untuk memutuskan hal ehwal berkaitan kanak-kanak yang telah dilarikan. Ia bukan bertujuan memihak kepada mana-mana ibu atau bapa dalam kes pemelarian tersebut.

Kegagalan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980

Menurut Dyer (1993, hlm.285), antara kegagalan Konvensyen ini adalah:

- (i) Penerimaannya agak perlahan berbanding UNCRC;
- (ii) Pelaksanaan awal yang lemah di beberapa negara;
- (iii) Ketiadaan sistem bantuan guaman di sesetengah negara seperti di Amerika Syarikat menyebabkan kesukaran pihak-pihak;
- (iv) Kelemahan peruntukan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 terutama artikel 21 berkaitan akses;
- (v) Kelewatan dalam prosiding; dan
- (vi) Tiada penyertaan Negara Islam yang mengamalkan prinsip syariah;

Kelemahan-kelemahan yang disebut menjadi kegagalan pelaksanaan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980.

LANGKAH YANG DIAMBIL OLEH HCPIIL UNTUK MENINGKATKAN TAHAP KECEKAPAN PEMAKAIAN KONVENSYEN PEMELARIAN KANAK-KANAK 1980

Beberapa langkah proaktif telah diambil oleh 'Permanent Bureau' HCPIIL untuk memastikan tahap kecekapan pemakaian Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 dapat ditingkatkan. Antara langkah-langkah yang diambil adalah seperti berikut:

(a) Deraf Protokol Konvensyen Pemelarian Anak oleh Ibu Bapa 1980

Berdasarkan artikel 10 deraf protokol, ia hanya terpakai kepada negara yang telah menjadi anggota sahaja. Berdasarkan Laporan Tahunan HCPIIL bagi tahun 2008, Protokol ini telah ditangguhkan untuk suatu masa hadapan kelak.

(b) Garis Panduan

Pada tahun 2008, "*General Principles and Guide to Good Practice on Transfrontier Contact Concerning Children*" telah diterbitkan. Panduan ini berbeza dari panduan terdahulu kerana melibatkan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 dan Konvensyen 1996 mengandungi prinsip-prinsip asas dan juga amalan baik. Tujuan panduan ini adalah untuk menarik perhatian kepada beberapa pertimbangan umum dan bahagian utama yang perlu diambilkira oleh Negara anggota Konvensyen dalam menentukan polisi bagi memastikan keberkesanan kerjasama serantau. Ia juga sebagai garis panduan bagi Negara yang belum menjadi anggota dan dapat membantu mahkamah

dan pihak berkuasa. Ia termasuk mediasi dan perjanjian antara ibu bapa, kerjasama dari segi pentadbiran antara Negara dan pemprosesan permohonan antarabangsa berkaitan 'contact'.

(c) 'International Child Abduction Database' (INCADAT)

INCADAT (*International Child Abduction Database*) ditubuhkan oleh Biro Tetap HCPIIL pada tahun 1999 dengan objektif memudahkan akses kepada keputusan-keputusan kes utama di mahkamah domestik berkaitan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980. Ia memberikan ketentuan interpretasi peruntukan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 kepada 81 negara anggotanya. Pada tahun 2008, INCADAT turut dikembangkan dengan adanya laman web untuk Negara bukan anggota.

(d) 'International Child Abduction Statistical Database' (INCASTAT)

Pelaksanaan sumber data pemelarian anak peringkat antarabangsa iaitu (*International child abduction statistical database*) (INCASTAT) membolehkan Pihak Berkuasa di bawah Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 untuk menyediakan pelbagai bentuk analisa dalam bentuk statistik dan graf.

(e) 'i-Child Management System' (SistemPengurusan Kes Kanak-kanak)

Sistem Pengurusan Kes kanak-kanak ini bertujuan untuk menyimpan dan mengemaskini maklumat penting berkaitan kes pemelarian kanak-kanak. Sistem ini merupakan satu 'software' pengurusan kes secara elektronik. Sistem ini bertujuan memperbaiki sistem pengumpulan data dan piawai pengurusan kes untuk menjadikannya tidak lagi memerlukan kertas (*paperless*) untuk pengurusan kes pemelarian kanak-kanak pada satu masa kelak.

(f) Komunikasi Kehakiman Peringkat Antarabangsa Secara Terus

Ini merupakan kerjasama serantau di antara pihak kehakiman di peringkat antarabangsa, yang mempunyai kepakaran berkaitan Undang-undang keluarga. Pada tahun 2008, ia turut melibatkan badan kehakiman daripada Argentina, Australia, Brazil, Canada, Chile, China (Hong Kong SAR), Cyprus, Republik Czech, Denmark, the Dominican Republic, Gabon, Iceland, Ireland, Luxembourg, Malta, Mexico, the Netherlands, New Zealand, Norway, Panama, Peru, Romania, United Kingdom (England and Wales, Northern Ireland and Scotland), Amerika Syarikat dan Uruguay.

(g) Persidangan dan Perbincangan bersifat Serantau: 'The Malta Process' dan Perbincangan Serantau Asia Pasifik

'Malta Process' adalah perbincangan yang berkaitan Negara Islam yang mengamalkan undang-undang keluarga tradisi Islam dengan menganjurkan

'*Judicial Conference on Cross-Frontier Family Law Issues*'. Antara Negara yang mengambil bahagian adalah Malaysia dan hasil persidangan ini beberapa Negara sedang mempertimbangkan pelaksanaan peraturan seragam berkaitan bidangkuasa.

Manakala di peringkat Asia Pasifik perbincangan diadakan pada September 2008 dan Malaysia turut menghantar wakil. Perbincangan melibatkan hubungkait, pelaksanaan dan operasi Konvensyen-konvensyen di bawah HCPIL untuk kerjasama serantau meliputi isu kekeluargaan, kerjasama perundangan, litigasi dan perundangan berkaitan kewangan. Terdahulu perbincangan telah diadakan di Australia pada tahun 2007 dan di Malaysia pada tahun 2005.

Pada 4-8 Ogos 2009, telah diadakan satu persidangan yang dihadiri oleh 42 hakim dari beberapa Negara termasuk Malaysia iaitu '*The International Family Justice Judicial Conference For Common Law And Commonwealth Jurisdictions 2009*' yang telah diadakan di Cumberland Lodge, England. Antara Resolusi dan Kesimpulan yang telah dibuat adalah menggalakkan mediasi berkaitan kes yang melibatkan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980.

SAMA ADA IA SATU KEPERLUAN BAGI MALAYSIA UNTUK TURUT SERTA DALAM KONVENSYEN PEMELARIAN KANAK-KANAK 1980?

Perundangan Malaysia masa kini untuk menangani permasalahan pemelarian kanak-kanak oleh ibu atau bapa adalah mencukupi tetapi tidak mencukupi apabila berlaku pemelarian merentasi sempadan negara. (Suzana Muhamad Said dan Shamsuddin Suhor, 2011) Tiada remedi yang boleh menjadi penyelesaian kepada kes pemelarian kanak-kanak oleh ibu atau bapa merentasi sempadan di Malaysia sehingga ke hari ini seperti mana yang berlaku di dalam kes *Raja Bahrin* lebih dua dekad yang lalu. Ketiadaan remedi di Malaysia bagi ibu atau bapa apabila berlaku pemelarian kanak-kanak merentasi sempadan mengakibatkan kes-kes pemelarian anak berleluasa sepertimana laporan media massa.

Walaupun tiada data khusus mengenai jumlah pemelarian anak merentasi sempadan Malaysia tetapi perangkaan Polis DiRaja Malaysia menunjukkan sepanjang tempoh bulan Januari hingga Jun 2009, bilangan kanak-kanak dilarikan oleh ibu atau bapa keluar dari Malaysia berjumlah empat orang berbanding dua orang dalam tempoh yang sama pada tahun 2010. Ini menunjukkan kejadian pemelarian anak oleh ibu atau bapa merentasi sempadan Malaysia memang nyata berlaku. Jumlah yang sedikit bagi kes pemelarian anak yang dilaporkan tidak mencerminkan bahawa ianya tidak serius bahkan perlu dibendung.

Situasi pemelarian anak keluar dari Malaysia adalah membimbangkan kerana terdapat risiko anak tidak akan kembali lagi ke Malaysia. Apabila anak tidak dikembalikan ke Malaysia, ibu atau bapa yang ditinggalkan tidak akan berjumpa anak tersebut dan sudah tentu menjejaskan institusi kekeluargaan.

Hak kanak-kanak untuk bersama ibu dan bapa bagi meneruskan penghidupan tidak sepatutnya dinafikan akibat pemelarian kanak-kanak oleh ibu atau bapa tersebut.

Pendekatan mahkamah melalui pemakaian *forum non conveniens* sepertimana keputusan kes *Herbert Thomas Small v Elizabeth Mary Small And Kerajaan Malaysia & Anor, interveners (Herbert Thomas Small)* [2006] 6 MLJ 372 yang terpakai terutamanya apabila melibatkan warganegara asing yang tidak mempunyai banyak hal dalam hubungan kenegaraan (*not substantially connected*) seperti kebudayaan dan adat resam dengan Malaysia telah diperkenalkan. (Suzana Muhamad Said dan Shamsuddin Suhor, 2009). Tetapi bagaimana pula bagi kanak-kanak dari Malaysia yang dilarikan ke luar dari sempadan Malaysia? Adakah jaminan bahawa mahkamah dari bidanguasa Negara lain juga akan menggunakan prinsip yang sama? Ini adalah ketidaktentuan undang-undang yang mengakibatkan pemelarian kanak-kanak merentasi sempadan masih menjadi permasalahan di Malaysia kerana ketiadaan remedi kepada ibu atau bapa yang anaknya dilarikan. Pemakaian *forum non conveniens* hanya menjamin kanak-kanak yang dibawa lari masuk ke Malaysia dikembalikan ke bidanguasa yang layak tetapi bukan jaminan kanak-kanak Malaysia dikembalikan.

Malaysia sebagai negara anggota UNCRC mempunyai obligasi untuk memastikan supaya pemelarian kanak-kanak yang bertentangan dengan prinsip kebajikan kanak-kanak dapat dibanteras. Selain itu, prinsip kebajikan kanak-kanak sebagai keutamaan adalah diakui sebagai prinsip yang terpakai dan masih terpakai di Malaysia. Apabila melibatkan pemelarian kanak-kanak, adalah demi kebajikan kanak-kanak dihantar pulang dengan kadar segera ke tempat kemastautinannya supaya dapat kembali ke persekitaran biasa kanak-kanak itu. Tambahan, kanak-kanak melihat masa dari sudut yang berbeza kerana tempoh yang singkat bagi seorang dewasa dianggap sangat lama bagi kanak-kanak. Menurut Goldstein J, Freud A dan Solnit A J (1980, hlm. 43) yang menyatakan '*Children have a very different sense of time from adults. '3 months may not be a long time for an adult, for a young child it may be forever'*'. Oleh yang demikian, adalah demi kebajikan kanak-kanak, supaya kanak-kanak yang dilarikan dihantar pulang dengan seberapa segera ke tempat kemastautinannya.

Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 seperti dibincangkan, mempunyai objektif untuk memastikan kanak-kanak yang dilarikan oleh ibu atau bapa merentasi sempadan, akan dikembalikan dengan kadar segera ke negara sebelum ia dilarikan iaitu ke negara kemastautinan kanak-kanak. Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 juga bertujuan memastikan hak penjagaan dan akses di bawah undang-undang sesebuah negara anggota dihormati secara berkesan di negara anggota lain.

Seandainya anak yang dilarikan telah dikembalikan menurut Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980, apa-apa pertelingkahan atau permasalahan berkaitan hak dan tanggungjawab ibu bapa akan diselesaikan di

mahkamah negara kemastautinan berdasarkan prinsip kebajikan kanak-kanak. Atas alasan ini jugalah permasalahan pemelarian kanak-kanak memerlukan penyelesaian global. Adalah sukar untuk menentukan bentuk kerjasama yang berkesan. Ini kerana penyelesaian kepada permasalahan pemelarian kanak-kanak merentasi sempadan melibatkan perundangan antara negara yang pastinya berbeza, melibatkan kedaulatan negara dan perbezaan budaya serta agama yang menimbulkan konflik perundangan berkaitan bidang kuasa mahkamah negara manakah yang sesuai untuk membicarakan kes pemelarian kanak-kanak. Memandangkan pemelarian kanak-kanak oleh ibu atau bapa melibatkan dua atau lebih negara, maka pemakaian perundangan antarabangsa adalah wajar.

Permasalahan pemelarian kanak-kanak oleh ibu atau bapa merentasi sempadan boleh diatasi dengan penerimaan Malaysia menjadi Negara anggota Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 dan menjadikannya perundangan domestik negara. Contoh yang boleh diikuti untuk menguatkuasakan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 sekiranya diterima Malaysia adalah melalui satu akta khusus seperti di UK yang mempunyai *Child Abduction and Custody Act 1985*. Seksyen 1 *Child Abduction and Custody Act 1985* memberikan kuasa perundangan kepada Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 untuk dikuatkuasakan di United Kingdom. Secara alternatifnya boleh dicontohi Australia di mana *Family Law Act 1975* (FLA 1975) memperuntukkan mengenai pemelarian kanak-kanak oleh ibu atau bapa dan memberikan kuasa perundangan kepada *Family Law (Child Abduction Convention) Regulations 1986*. Seksyen 111B FLA 1975 Australia memperuntukkan kuasa perundangan kepada *Family Law (Child Abduction Convention) Regulations 1986* berkaitan pemelarian kanak-kanak menurut Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980.

Di Malaysia, tiada tatacara yang jelas dan khusus serta kerjasama antarabangsa dalam pemelarian kanak-kanak merentasi sempadan apabila kanak-kanak dari Malaysia dibawa lari keluar merentasi sempadan. Pada masakini apabila telah berlaku pemelarian kanak-kanak keluar dari Malaysia, hanya saluran diplomatik yang boleh membantu. Malaysia tidak mempunyai '*Central Authority*' yang khusus untuk menangani isu pemelarian anak. Sebarang bantuan akan diuruskan melalui Kementerian Luar. Kebiasaannya kanak-kanak yang dilarikan sukar dijumpai apatah lagi untuk dikembalikan.

Penulis berpandangan bahawa '*Central Authority*' sangat penting kerana ia adalah penggerak untuk penyelesaian kes pemelarian kanak-kanak merentasi sempadan. '*Central Authority*' sebagai '*one-stop*' di mana semua hal ehwal melibatkan pemelarian kanak-kanak dikendalikan oleh '*Central Authority*' termasuk membawa kes ke Mahkamah. Fungsi '*Central Authority*' sangat meluas. Ia adalah untuk menempatkan kanak-kanak yang dilarikan dan menjadi pusat hubungan kerjasama dengan '*Central Authority*' tempatan dan '*Central Authority*' luar negara. Ia juga menyediakan bantuan khidmat nasihat dan maklumat berhubung dengan langkah-langkah pencegahan, status kes, undang-undang dan tatacara. '*Central Authority*' turut memberi kemudahan

untuk akses kepada sistem perundangan serta menyampai dan menerima permohonan.

Oleh yang demikian, '*Central Authority*' penting sebagai pusat untuk berhubung secara langsung di peringkat nasional dan antarabangsa. Ia menjadi jalinan kerja antarabangsa. Ia juga sebagai pusat untuk membangunkan pakar-pakar yang berpengalaman dalam kes-kes merentasi sempadan negara dan lebih cekap berbanding saluran diplomatik.

Contoh penubuhan '*Central Authority*' boleh dilihat seperti di Australia. Di Australia, '*Central Authority*' berperanan seperti berikut:

- (i) Mengenalpasti lokasi kanak-kanak yang dilarikan;
- (ii) Menghalang bahaya berterusan kepada kanak-kanak yang dilarikan;
- (iii) Pertukaran maklumat dengan negara di mana kanak-kanak telah dibawa keluar;
- (iv) Memberi maklumat berkaitan perundangan yang terpakai;
- (v) Menyelaras persediaan untuk menghantar pulang kanak-kanak yang dilarikan;
- (vi) Memulakan prosiding kehakiman dengan permohonan ke mahkamah bagi kes kanak-kanak yang dilarikan masuk ke Australia dan untuk menyediakan permohonan ibu atau bapa yang 'putih mata' bagi kes anak yang telah dilarikan keluar dari Australia.

Selain itu, penambahbaikan perundangan yang sesuai dicontohi dari Australia adalah bantuan bersepadu antara agensi. Pemohon yang telah mendapat perintah dari mahkamah Australia seperti perintah kemastautinan atau perintah hubungan (*contact order*) atau perintah menghalang kanak-kanak dibawa keluar dari Australia, boleh dengan bantuan pihak polis Australia meletakkan senarai nama kanak-kanak yang dilarikan keluar itu ke senarai '*Airport Watch List*'. Apabila nama kanak-kanak telah ada dalam senarai ini, sekiranya seseorang cuba untuk melarikan kanak-kanak tersebut, pihak polis berkuasa untuk bertindak menghalangnya. Senarai ini hendaklah diperbaharui setiap enam bulan dengan menyatakan butiran terperinci mengenai perintah kemastautinan dan '*contact order*' bagi membolehkannya terus kekal di dalam senarai. Perintah ini juga boleh diserahkan kepada pihak penerbangan yang boleh didenda sekiranya gagal atau tidak menghiraukan pemberitahuan perintah tersebut. Mahkamah juga boleh mengarahkan pasport kanak-kanak diserahkan sekiranya terdapat ancaman bahawa kanak-kanak mungkin dilarikan keluar dari sempadan Australia.

Persoalaan yang timbul adalah, memandangkan perundangan Malaysia tidak dapat menangani permasalahan pemelarian kanak-kanak oleh ibu atau bapa merentasi sempadan negara, maka perlukah Malaysia menyertai Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980?

Keputusan sama ada ia satu keperluan bagi Malaysia untuk turut serta dalam konvensyen ini adalah berdasarkan pertimbangan bahawa penyelesaian yang terhad berkaitan pemelarian kanak-kanak apabila melibatkan dua atau

lebih negara. Terpulang kepada pihak kerajaan atas alasan-alasan tertentu. Kerajaan mungkin menerimanya memandangkan Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 ini merupakan satu-satunya penyelesaian global yang terbuka keanggotaannya kepada satu dunia.

KESIMPULAN

Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 adalah untuk mencegah berlakunya kejadian pemelarian anak oleh ibu bapa merentasi sempadan. Ia adalah satu-satunya instrumen antarabangsa yang terpakai di seluruh dunia. Oleh itu Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 adalah satu usaha murni untuk menghalang berleluasanya pemelarian kanak-kanak merentasi sempadan. Sekiranya Malaysia menganggotai Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980, apabila berlaku pemelarian kanak-kanak merentasi sempadan, kanak-kanak yang dilarikan akan dikembalikan segera ke tempat kemastautinannya dan permasalahan mengenai perintah penjagaan tidak timbul. Ini kerana objektif Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 adalah menghantar pulang dengan segera kanak-kanak yang dilarikan ke tempat kemastautinannya. Negara anggota juga dihendaki menghormati perundangan Negara anggota lain menurut Artikel 1(b) Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 iaitu *'to ensure that rights of custody and of access under the law of one Contracting State are effectively respected in the other Contracting States.'*

Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 bergerak selari dengan UNCRC 1989 dan Konvensyen Perlindungan Kanak-kanak 1996 untuk menjaga kebajikan dan memberi perlindungan kepada kanak-kanak apabila kanak-kanak yang dilarikan dikembalikan ke negara tempat kemastautinan kanak-kanak itu. Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 bukanlah memutuskan merit kes penjagaan tetapi merit pemelarian kanak-kanak demi kebajikan kanak-kanak. Secara jelasnya perlu ada satu mekanisma untuk mencegah berlakunya kejadian pemelarian anak di peringkat global. Ini kerana ibu atau bapa yang anaknya dilarikan mempunyai remedi yang terhad untuk memastikan kepulangan kanak-kanak yang dilarikan dengan jaminan yang sedikit.

Penulis berpandangan walaupun Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 ini masih mempunyai kelemahan-kelemahannya, namun ia merupakan satu-satunya perundangan antarabangsa yang menangani isu pemelarian kanak-kanak oleh ibu bapa merentasi sempadan. Bantuan antarabangsa adalah perlu apabila melibatkan isu merentasi sempadan. Selain itu objektif Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 ini sendiri untuk memastikan kanak-kanak yang dilarikan dikembalikan ke negara kemastautinan. Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 ini tidak memutuskan berkaitan penjagaan kanak-kanak tetapi melihat kepada merit pemelarian untuk menentukan sama ada kanak-kanak hendaklah dikembalikan ke negara kemastautinan, maka isu kebajikan kanak-kanak atau agama bukanlah agenda tetapi demi kebajikan kanak-kanaklah, maka kanak-kanak dikembalikan ke persekitarannya yang biasa. Penubuhan *'Central Authority'* pula dapat menjadi

pusat tanggungjawab menguruskan perkara berkaitan pemelarian kanak-kanak. Selain itu di peringkat antarabangsa, sebagai negara anggota UNCRC, adalah tanggungjawab Malaysia untuk menunaikan peruntukan di bawah Artikel 11 UNCRC untuk memerangi pemelarian kanak-kanak. Adalah wajar Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 ini dipertimbangkan keanggotaannya oleh Malaysia.

BIBLIOGRAFI

- Akta Kanak-kanak 2001 (Akta 611) (Malaysia).
- Anon, 'Abducted' boy, 5, traced to Belgium', *New Straits Times*, 12 November 2009.
- Anon, 'Distraught Elis willing to share custody of son', *New Straits Times*, 16 November 2009.
- Anon, 'Kalau berani datanglah...' Bapa mentua cabar lelaki ambil anak di Pakistan', *Harian Metro* 10 November 2009.
- Anon, 'Mum gets custody, but child is abroad', *New Straits Times*, 11 November 2009.
- Beumont, & McEleavy, 1999, *The Hague Convention on International Child Abduction*, Oxford, UK.
- Cheshire, North & Fawcett, (2008), *Private International Law*, edisi 14, Oxford University Press, New York,.
- Ericka A. Schnitzer-Reese, 2004, 'International Child Abduction to Non-Hague Convention Countries: The Need for An International Family Court', 2 *Nw. U. J. INT'L HUM. RTS.* 7
<http://www.law.northwestern.edu/journals/jihr/v2/7/#20> (12/11/2007).
- Family Law (Child Abduction Convention) Regulations 1986 (Australia) . Family Law Act 1975 (Australia)
- Goldstein J, Freud A dan Solnit A J, 1980, *Beyond the Best Interests of the Child*, London, Burnett Books Ltd.
- Herbert *Thomas Small v Elizabeth Mary Small And Kerajaan Malaysia & Anor, interveners* [2006] 6 MLJ 372, [2004] MLJU 732.
- HPCIL Annual Report 2008, <http://www.hcch.net/upload/annualreport2008.pdf> (27/9/09).
- Kanun Keseksaan (Disemak 1997)(Akta 574) (Malaysia).

- Laman sesawang Jabatan Peguam Negara Australia
http://www.ag.gov.au/www/agd/agd.nsf/Page/Internationalchildabduction_Preventingchildabduction (15/11/2009).
- Laman sesawang rasmi HCPIL
http://www.hcch.net/upload/resolutions_famlawconf09.pdf (12 /10 2009).
- Laman sesawang rasmi Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak1980
http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=21(5/5/2010).
- Laporan Perangkaan Bahagian Siasatan Seksual/ Kanak-kanak D11, Jabatan Siasatan Jenayah , Bukit Aman, Kuala Lumpur. (Surat: 16 Ogos 2010).
- Laporan, Elisa Perez Vera, 1982, http://hcch.e-vision.nl/index_en.php?act=publications.details&pid=2779 (23/ 3/3009).
- Merle H. Weiner, 'International Child Abduction and the Escape from Domestic Violence', (2000) 69 Fordham L. Rev. 593, 634.
- Outline of the 1996 Protection of Children Convention. Terbitan HCPIL, http://hcch.e-vision.nl/index_en.php?act=publications.details&pid=3721&dtid=28 (25/09/2009).
- Preliminary Doc. No 12 of March 2008
http://www.hcch.net/upload/wop/genaff_pd12_2008.pdf (2/10/2009).
- R v Barnet London Borough Council, ex p Shah* [1983] 2 AC 309
- Re J (A child) (Custody Rights: Jurisdictions)* (2006) 1 AC 80.
- Sokdave Singh a/l Ajit Singh v Sukvender Kaur a/p Daljit Singh* [2001] MLJU 113.
- Suzana Muhamad Said & Shamsuddin Suhor, 2011, Pemelarian Kanak-kanak oleh Ibubapa Merentasi Sempadan: Kedudukan Perundangan Malaysia Masakini, the Law Review, Sweet & Maxwell, Malaysia, 302-319.
- Suzana Muhamad Said and Shamsuddin Suhor, 2009, Forum Non Conveniens in Child Custody Disputes in Malaysia, Law Review, Sweet & Maxwell, Malaysia 537-552.
- United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC) 1989 (Open for Signature 20 November 1989, entered into force 2 September 1990) United Nations, Treaty Series, vol. 1577.

*Nota

¹ Tujuan pengenalan ini adalah kerana setelah hampir 30 tahun usia Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 ini, mungkin masih ada yang tidak mengetahui kepentingannya bagi menangani masalah pemelarian kanak-kanak oleh ibubapa merentasi sempadan.

² HCPIL adalah satu organisasi dunia untuk kerjasama merentasi sempadan berkaitan hal ehwal sivil dan perdagangan. Sekretariat HCPIL adalah dikenali sebagai '*Permanent Bureau*' yang menjalankan mesyuarat dan membuat kajian berkenaan undang-undang antarabangsa persendirian apabila disuarakan melalui mesyuarat. Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 adalah salah satu konvensyen dibawah seliaan HCPIL.

³ Menurut Ericka A. Schnitzer-Reese (2004) '*often a country where the abducting parent has citizenship, other family members, or a common (i.e., empathetic) ethnic or religious community*', Ericka A. Schnitzer-Reese '*International Child Abduction to Non-Hague Convention Countries: The Need for An International Family Court*', <http://www.law.northwestern.edu/journals/ijhr/v2/7/#20> (12 November 2007).

⁴ Pada 28 September 2007, satu sistem elektronik data statistik iaitu INCASTAT telah dilancarkan di bawah Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980, berkenaan permohonan pengembalian kanak-kanak dan akses. Ia hanya boleh dilihat oleh Pihak Berkuasa Pusat (Central Authority) yang ditubuhkan di bawah Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980, http://www.hcch.net/index_en.php?act=events.details&year=2007&varevent=138 (15 Disember 2008).

⁵ HCPIL adalah satu organisasi dunia untuk kerjasama merentasi sempadan berkaitan hal ehwal sivil dan perdagangan. Sekretariat HCPIL adalah dikenali sebagai '*Permanent Bureau*' yang menjalankan mesyuarat dan membuat kajian berkenaan undang-undang antarabangsa persendirian apabila disuarakan melalui mesyuarat. Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 adalah salah satu konvensyen dibawah seliaan HCPIL. Setakat 31 Disember 2009 terdapat 68 negara yang menjadi anggota HCPIL. Malaysia adalah Negara anggota HCPIL semenjak 2002.

⁶ *United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC) 1989* (Open for Signature 20 November 1989, entered into force 2 September 1990) *United Nations, Treaty Series*, vol. 1577, hlm. 3, (UNCRC).

⁷ Art 3(a) dan (b) ini menyebut:
'The removal or the retention of a child is to be considered wrongful where –

a) it is in breach of rights of custody attributed to a person, an institution or any other body, either jointly or alone, under the law of the State in which the child was habitually resident immediately before the removal or retention; and

b) at the time of removal or retention those rights were actually exercised, either jointly or alone, or would have been so exercised but for the removal or retention.

The rights of custody mentioned in sub-paragraph a) above, may arise in particular by operation of law or by reason of a judicial or administrative decision, or by reason of an agreement having legal effect under the law of that State.'

⁸ Artikel 5(a) Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 seterusnya menjelaskan bahawa hak penjagaan '*shall include rights relating to the care of the person of the child and, in particular, the right to determine the child's place of residence*'.

⁹ Art 20 Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980 memperuntukkan '*The return of the child under the provisions of Article 12 may be refused if this would not be permitted by the fundamental principles of the requested State relating to the protection of human rights and fundamental freedoms.*'

¹⁰ Art 20 memperuntukkan '*the return of a child under Article 12 may be refused if it is not permitted by principles of human rights and fundamental freedoms of the requested state*'.

¹¹Art 24.

¹² Art 26.

¹³ Weiner, Merle H. 'International Child Abduction and the Escape from Domestic Violence', (2000) 69 Fordham L. Rev. 593, 634.

¹⁴ Tandatanganan bermaksud negara tersebut mempunyai niat untuk menjadi anggota tetapi belum berbuat demikian.

¹⁵Terpakai kepada negara anggota yang telah menjadi anggota HCPIL sebelum kuatkuasa Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980.

¹⁶ Terpakai kepada negara anggota HCPIL tetapi menjadi negara anggota HCPIL selepas kuatkuasa Konvensyen Pemelarian Kanak-kanak 1980.

¹⁷ Adair Dyer, The Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction – towards global cooperation, Its successes and failures, hlm 274..

¹⁸ Prel. Doc. No 12 of March 2008 di http://www.hcch.net/upload/wop/genaff_pd12_2008.pdf (2/10/2009).

¹⁹ Lihat kes anak dilarikan ke Belgium oleh suami warga Belanda. Walaupun perintah penjagaan diperolehi isteri, warganegara Malaysia tetapi perintah mahkamah syariah ini tidak dapat dikuatkuasakan di luar sempadan

Malaysia. lihat anon, 'Abducted' boy, 5, traced to Belgium', New Straits Times, 12 November 2009 hlm 8; anon, 'Mum gets custody, but child is abroad', New Straits Times, 11 November 2009, , hlm 10; anon, 'Distraught Elis willing to share custody of son', New Straits Times, 16 November 2009, , hlm. 9. Lihat juga kes anak dilarikan ibu ke Pakistan, anon, 'Kalau berani datanglah...' Bapa mentua cabar lelaki ambil anak di Pakistan', Harian Metro 10 November 2009 hlm 9A.

²⁰Laporan perangkaan Bahagian Siasatan Seksual/ Kanak-kanak, Jabatan Siasatan Jenayah, Bukit Aman, Kuala Lumpur. (Surat 16 Ogos 2010).

²¹Seksyen 65ZA FLA 1975 dan bagi kes yang masih belum selesai, seksyen 65ZB FLA 1975. '*Airport Watch List*' adalah senarai nama kanak-kanak untuk tujuan menghalang kanak-kanak dibawa keluar dari Australia. Ia diserahkan kepada pihak penerbangan menurut perintah mahkamah dan menjadi satu kesalahan apabila syarikat penerbangan mengabaikan perintah ini menurut seksyen 65ZC FLA 1975.